

Araştırma Makalesi/Research Article
DOI: 10.53711/balkanistik.1316605
Balkanistik Dil ve Edebiyat Dergisi, 2023; 5(1): 62-74
Journal of Balkanistic Language and Literature, 2023; 5(1): 62-74

ÇAĞDAŞ YUNAN EDEBİYATINDA POLİSİYE TÜRDEKİ İLK ÖRNEKLERİN KISA BİR TARİHİ

Özgür RENÇBERLER*

ÖZ: Bu çalışma, çağdaş Yunan yazınında polisiye türde kaleme alınan ve ardıllarına temel teşkil eden ilk örnekleri ortaya koymayı amaçlamaktadır. 19. yüzyılda Batı edebiyatında polisiye türün karakteristiğini meydana getiren öncül yapıtlar ortaya çıkarken, Yunan okur türden izler taşıdığı öne sürülebilecek eserlerle tanışmıştır. 20. yüzyılın ilk çeyreğinde Batı'da gelişen ve popüler hâle gelen türün seçkin örneklerinin çeviri yoluyla Yunan edebiyatına aktarımı devamlılığını korumuş; basında polisiye hikâyelere özel yer vermeye başlanmıştır. İki savaş arası dönemde türe özel dergiler yayımlanmaya ve doğrudan polisiye türde verilen yapıtlar kendini göstermeye başlamıştır. Polisiye edebiyat Yunanistan'da altın çağını 20. yüzyılın ikinci yarısında yaşamıştır. Bu izlek vasıtasıyla çalışmada, Yunan edebiyatında ölümün veya cinayetin eserin olay örgüsünde bir nevi dolgu malzemesi olarak kullanılmasından, bizzat polisiye kurmacanın ana unsuruna dönüşümü izlenmiştir. Böylelikle araştırma, Yunanistan'da polisiye romanın doğuşuna ve bu türün farklı bir kültürel bağlam içindeki gelişimine ilişkin tanıklık imkânı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş Yunan Edebiyatı, Polisiye Edebiyat, Yunanistan, Yannis Maris.

* Dr., Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Balkan Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Çağdaş Yunan Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, e-posta: orenberler@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0850-8805

Geliş Tarihi (Received): 19.06.2023

Kabul Tarihi (Accepted): 26.06.2023

THE EARLIEST EXAMPLES OF DETECTIVE FICTION IN MODERN GREEK LITERATURE: A CONSCISE HISTORY

ABSTRACT: This study aims to present the initial examples of detective fiction in Modern Greek literature and their subsequent influence on its successors. While the 19th century witnessed the emergence of pioneering works that shaped the characteristics of the detective genre in Western literature, in Greece, only works with traces of the genre were introduced to the readers. The prominent examples of the genre, which developed and became popular in the West in the first quarter of the 20th century, continued to be transferred to Greek literature through translation, and the press began to dedicate columns to detective stories. During the interwar period, specialized magazines for the genre started to be published, also works specifically classified as detective fiction began to emerge. The second half of the 20th century became the golden age of detective fiction in Greece. Through this perspective, the study explores the transformation of death/murder from being filler material in the plot to the main element of detective fiction in Greek literature. Thus, the research offers insights into the emergence of detective stories in Greece and the development of this genre within a distinct cultural context.

Keywords: Modern Greek Literature, Detective Fiction, Greece, Yannis Maris.

Giriş

Polisiye anlatıların kökleri, kadim metinlere kadar dayandırılabilse de mantıksal çıkarımlarla gizemleri ve suçları çözen kahramanların yer aldığı modern anlamda ilk dedektif hikâyesi, 19. yüzyılın ortalarında yazılmıştır. Yaygın olarak ilk polisiye öykü kabul edilen Edgar Allan Poe'nun *Morgue Sokağı Cinayetleri* (1841) adlı bu eseri, dedektif arketipinin temelini atan C. Auguste Dupin karakterini tanıtmıştır. *Morgue Sokağı Cinayetleri*'nin, gizem odaklı polisiye metinlerdeki karmaşık bir bulmaca, zeki bir araştırmacı/dedektif ve tatmin edici bir çözüm gibi temel unsurları geliştirdiği söylenebilir.

Todorov'un "Polisiye Romanın Tipolojisi" başlıklı çalışmasında türün tanımı ve ayrımı üzerine yazdıklarından hareketle "kimyaptı" (whodunit)

ya da “muamma” adı verilebilecek bu alt türde yazan bir diğer yazar Arthur Conan Doyle olmuştur. 19. yüzyılın sonlarında yazmaya başladığı, keskin gözlem becerileri, tüm dengeli çıkarımlarıyla donattığı ikonik karakteri Sherlock Holmes hikâyeleri etkisini hâlâ korumaktadır. Doruk noktasına Agatha Christie, Dorothy L. Sayers gibi yazarların temsilciliğinde iki savaş arası dönemde ulaşan kimyaptılar, suçun işlenmesi ve suçun araştırılması olmak üzere iki zaman diliminde ilerler. Yukarıda anılan unsurlar çerçevesinde katilin kim olduğu sonucuna varmak temel odaktır (Şahin, 2013: 8-9).

İki savaş arası dönemde ve özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan bir diğer alt tür, Fransa’da “kara roman” (noir) ve Amerika’da “hardboiled” olarak adlandırılmaktadır. Öncü olarak Dashiell Hammett ve Raymond Chandler’ın gösterilebileceği türde, suç ve anlatısı eşzamanlı olarak, kaotik, yozlaşmış bir ortamda, soğuk tasvirler ve okuyucunun ilgisini koruyan heyecan unsuru eşliğinde ilerlemektedir (Todorov, 2014: 39-40). Dedektifler cinayetleri, akıl yürütme ve muhakemeden ziyade kovalamaca yoluyla ve gerektiği takdirde zor kullanarak çözer (Yaşmut, 2014: 50).

Her iki türün bileşiminden oluşan “gerilim” (suspense), kimyaptı’daki gizem unsurunu ve geçmişe ve şimdiye ait ikili anlatıyı korur. Ancak kara romandaki gibi şimdiyi önceler. Böylece geçmişin açıklanmasının yanı sıra geleceğin merakı da okuyucuyu cezbeder hâle gelir. Gerilim romanı, ana karakterlerin sürekli olarak hayatlarını riske attığı ve gizemin bir kalkış noktası olduğu bir türdür. İki alt türü vardır: Savunmasız dedektifin hikâyesi ve şüpheli-dedektifin hikâyesi. İlk alt türde, dedektifin dokunulmazlığı ortadan kalkar ve dedektif diğer karakterlerin dünyasına dâhil olur. İkinci alt türde ise suç başlangıçta gerçekleşir ve başkahramanın suçsuzluğunu kanıtlaması gerekmektedir (Todorov, 2014: 40-42).

Çalışmanın izleyen bölümlerinde yukarıda üzerinde durulan türlerin ve özelliklerin ışığında polisiyenin çağdaş Yunan yazınındaki tarihsel gelişimi ele alınmıştır.

İlk İzler

Çağdaş Yunan edebiyatında polisiye türün ilk izlerine rastlanılan eserlerden birinin Aleksandros Rizos Rangavis'in¹ 1850 tarihinde *Pandora* (Πανδώρα) edebiyat dergisinde yayımlanan *Mukavelat Muharriri*² (Ο Συμβολαιογράφος) başlıklı uzun öyküsü olduğu ileri sürebilir. Beaton (1996: 90), Rangavis'in eserini "aşk ve entrikanın yer aldığı gerçekçi bir hikâye" olarak nitelendirirken bir başka noktaya da parmak basmış ve eserin o zamana kadar yazılmış ilk polisiye eserlerden biri olarak kabul edilebileceğini öne sürmüştür. Nitekim suça ait gizemin ortadan kaldırılmasında kullanılan neden-sonuç ilişkileri (Rangavis, 2018: 10) ve okuyucunun ilgisini muhafaza etmek için başvuru olan olay örgüsü, ilkel dahi olsa eserin "muamma" çerçevesine sokulabilmesine olanak tanımaktadır.

Myrogiannis, 19. yüzyıl Yunan yazınında polisiye kurmacanın ortaya çıkışını ele aldığı eserinde (2012), aynı yüzyılda Rangavis haricinde başka yazarların yapıtlarının da muamma kategorisine sokulabileceğini yaptığı içerik çözümlenmeleriyle öne sürmektedir. Buna göre türün özelliklerinin göz önünde bulundurulmasıyla Dimitris Vikelas'ın *İki Kardeş* (Τα Δύο Αδέλφια) isimli öyküsünün (1887) polisiye anlatıya yukarıdaki örnekten daha çok yaklaştığını ifade eder. Araştırmacı bir diğer ünlü Yunan yazar Yeorgios Viziinos'un *Kardeşimin Katili Kimdi?* (Ποιος ήταν ο φονεύς του αδελφού μου)

¹ Çağdaş Yunan edebiyatında *Birinci* (Eski) *Atina Ekolü* (1830-1880) adıyla anılmakta olan ekolün önde gelen temsilcilerindendir.

² "Noter" anlamına gelmektedir. Eser 1889-1890 yıllarında tefrika hâlinde Karamanlca olarak tercüme edilmiş ve yukarıdaki başlık kullanılmıştır. Türkçe transkripsiyon eklenerek Evangelia Balta ve Niki Stavridi (2018) tarafından yayına hazırlanan baskıda da söz konusu başlık kullanıldığı için çalışmada aynı isim korunmuştur.

başlıklı öyküsünü (1883) de irdelemiştir. İncelemesinde öyküde geçmiş yansıtan polisiye kurgunun, anlatı açısından daha da geliştiğini ve eserin çağdaş Yunan edebiyatındaki pekâlâ ilk polisiye öykü³ olarak nitelendirilebileceğini ileri sürmüştür (Myrogiannis, 2012: 16).

Yeni yüzyıla girilirken İngiltere ve Fransa’da yayımlanan ve popülaritesi gittikçe artan çok sayıda polisiye eser Yunan diline aktarılmaya başlanmıştır. Bunlardan Fransız polisiyesinin “babası” sayılan Émile Gaboriau’nun *Le Dossier No 113* başlıklı romanı 1889 yılında ve Wilkie Collins’in *Beyazlı Kadın* isimli eseri 1905 yılında Yunanca yayımlanmıştır. 1910 yılına gelindiğinde haftalık politika ve edebiyat dergisi *Ellas*’ta (Ελλάς) polisiye hikâyelere yer verilmeye ve Arthur Conan Doyle’un romanları tefrika edilmeye başlanmıştır. Aynı dergide 1913 yılında ayrı bir sayfaya “polisiye hikâyeler” manşeti atılmış ve Adrianos Zervos’un *Bir Aldatmaca* (Ενα Τέχνασμα) başlıklı hikâyesi basılmıştır (Filippou, 2018: 29).

1913 yılının sonlarında, Balkan Savaşlarının ve Yunanistan Kralı I. Yeorgios’un suikasta uğradığı bir arka planda, *Ellas* dergisi, *Bay Venizelos’un Kurtarıcısı Sherlock Holmes* (Σέρλοκ Χολμς σώζων τον κ. Βενιζέλον) adını taşıyan bir romanı tefrika etmeye başlamıştır. Mekânın Londra olduğu eserde Sherlock, Yunan Başbakan Venizelos’u Bulgarların organize ettiği bir suikast girişiminden kurtarmaktadır. 1914 yılında yayımı tamamlanan romanın, anonim olarak geçmesi ve tabii Doyle’un bu adı taşıyan bir eseri olmaması, Yunan bir kalem tarafından tanzim edildiği sonucuna götürmektedir.⁴ Nitekim herhangi bir telif ödenmeksizin tanınmış yabancı

³ Burada Yeorgios Viziinos’un ithografik öyküleriyle öne çıkan bir yazar olduğunu ve söz konusu öykünün de Yunan literatüründe ithografik unsurları ve güçlü ruhsal betimlemeleriyle anıldığını belirtmek faydalı olacaktır. Detaylı bilgi için bk. Ozansoy, 2009.

⁴ Filippou (2018: 30), Agra Yayınları tarafından 2013 yılında kitap olarak ilk defa yayımlanan eserin yazarının büyük ihtimalle *Ellas* dergisinin müdürü ve aynı zamanda bir yazar da olan Spiros Potamianos olduğunu ifade etmektedir.

bir yazar ve dahası karakterin nüfuzundan yararlanma kaygısı bulunduğu ifade edilebilir (Xatzivasiliou, 2019).

I. Dünya Savaşı'nın ertesinde Yunanistan'ın giriştiği "Anadolu Macerası"nın ilk aylarında (Aralık 1919) *Sfera* (Σφαίρα) dergisi, *Atinalı Fantoma* (Αθηναίος Φάντομας) başlıklı bir polisiye seriye başlamıştır. Okuyucunun cezbedilmesi için Pierre Souvestre ve Marcel Allain'ın ünlü "Fantoma" karakterinin adına başvurulduğu düşünülen hikâyelerde "Komiser Dimitris Bayraktaris" in maceralarına yer verilmiştir (Filippou, 2018: 31).

İki Savaş Arası Dönem

Yunanistan'da iki savaş arası dönem, 1919-1922 yıllarında Anadolu'daki işgal girişiminin bozgunla sonuçlanmasının yarattığı ekonomik yıkım, yenilginin derinleştirdiği siyasi çalkantılar, darbe teşebbüsleri, Balkan Savaşlarıyla birlikte on yılı aşan seferberlik ve savaş deneyimi sonrası normalleşme gibi olgular eşliğinde geçmiştir.⁵ Böylesi bir evrende Kracauer'in deyimiyle "topluma başka bir yerde göremeyeceği netlikte ayna tutan" (2019: 21) nitelikte az, ancak "okuyucuya gerçek dünyayı ve sorunlarını geride bıraktıracak bir kaçış sunan" (Rodell, 1952: 12) çok sayıda polisiye anlatıyla karşılaşmaktadır.

Bu noktada düzyazısında toplum eleştirisine yer veren Pavlos Nirvanas'ın 1928 tarihli *Psihiko Cinayeti* (Το Έγκλημα του Ψυχικού) romanına değinilebilir. *Yeni Atina Ekolü*'nün öncüsü Kostis Palamas'ın edebî çevresinde konumlandırılan Nirvanas'ın eseri polisiye olay örgüsüne sahip ilk Yunan romanı kabul edilmektedir. Zaman olarak 1910-1919 yıllarında geçen eserin başkahramanı Nikos Molohanthi, yirmili yaşlarda polisiye tutkunu bir tıp öğrencisidir. Atina'nın banliyölerinden Psihiko'da vahşice

⁵ Dönemle ilgili detaylı bilgi için bk. Dafnis, 1997.

öldürülen genç bir kadının çözülemeyen cinayeti basında geniş yer bulmaktadır. Gazetelerin manşetlerinde yer alma arzusuyla istediği takdirde suçsuzluğunu kanıtlayacak delili de planlayarak cinayeti üstlenir. Ancak işler yolunda gitmez ve hapse girer.

Molohanthis'in hapse girişinden suçsuzluğunun ortaya çıkıp salıverilmesine kadar komik ve ilgi çekici olaylar silsilesi yaşanır. Nitekim aynı zamanda bir köşe yazarı olan ve polisiye kurmacaların Atina basınındaki artışını gözlemleyen Nirvanas, anlatısını ele aldığı dönemdeki toplumun her yaştan ve sınıftan kesimini satirik bir tarzda eleştirmek için kullanır (Hatzivasiliou, 2019). Böylece *Psihiko Cinayeti*, olay örgüsü olarak cinayeti ve suçlunun bulunmasını ele alsa ve eserin sonuna kadar polisiye atmosfer etkisini sürdürse de aslında türün bir parodisini ortaya koymaktadır.

Aynı yıl *Theatis* (Θεατής) dergisinde Petros Nisiotis'in katharevusada kaleme aldığı "öncü Yunan romanı" etiketiyle sunulan *Kan Girdabı* (Ο Κύκλος του Αίματος) adını taşıyan yapıtı yayımlanır. 1930'lu yıllara gelindiğinde haftalık dergilerde polisiye eserler veren bir diğer isim Orfeas Karavias olmuştur. Mekân olarak New York'u kullandığı ve "Orf. V. Kar." ve "Felix Kar" gibi isimler kullanarak yayımladığı hikâyeleriyle okuyucuda anglofon olduğuna dair bir kanı uyandırmak istemiştir (Filippou, 2018: 35-36).

İki savaş arası dönemde, özellikle 1920'li yıllardan itibaren *Ta Filla* (Τα Φύλλα) *Fantazio* (Φαντάζιο), *Theatis* (Θεατής), *İkogenia* (Οικογένεια) gibi polisiye anlatıların yer edindiği dergilerin sayısında artış gözlemlenirken 1935 yılı önemli bir dönüm noktasını teşkil etmiştir. Neredeyse eşzamanlı olarak yayın hayatına başlayan dergiler *Maska* (Μάσκα) ve *Mistirion* (Μυστήριο) ile Yunan polisiye okuyucusunun ilgisinin kara roman ve hardboiled türden eserlere de kaydığı anlaşılmaktadır (Apostolidis, 2011).

Amerikan yazarlara ve kahramanlara ağırlık veren *Maska*'da, "FBI ajanı Dan Fowler" karakterini yaratan Norman A. Daniels, "Zorro" ve "Kızıl Palyaço" gibi kahramanların yazarı Johnston McCulley vb. yazarların hikâyeleri basılmıştır. Rakip olarak yayın hayatına başlayan *Mistirion*, İngiliz ve Fransız yazarlara ağırlık vermiştir. Dönemde polisiye eser basan süreli yayınlarda alışlagelen bir olgu ise, fazla büyüyen talep karşısında çevirisi yapılan eserlerin yetersiz kalması ve Yunan çevirmenler/yazarlar tarafından yabancı yazarların imzasını taşıyan üslupların, mekân ve kahramanların birebir taklidi olan yeni eserlerin yazılması olmuştur.

İspanya'da iç savaşın devam ettiği, Hitler'in Avusturya'yı ilhak etmeye hazırlandığı, Bulgaristan'ın irredantist söylemlerinin yoğunlaştığı, kısacası II. Dünya Savaşı'na doğru giden süreçte Yunanistan'da İoannis Metaksas'ın "4 Ağustos Rejimi" adı verilen diktatörlüğü sürmektedir. Metaksas'ı destekleyen isimlerden gazeteci Yeorgios Vlahos'un sahibi olduğu *Kathimerini* gazetesinde kızı Eleni Vlahou tarafından yazılan roman, Yunan polisiyesinde önemli bir yere sahiptir. *Petros Verinis'in Hayatının Sırrı* (*To Μυστηκό της Ζωής του Πέτρον Βερίνη*) adını taşıyan eser, tefrika hâlinde Ocak-Mart 1938 tarihleri arasında yayımlanmıştır. Hiçbir zaman kitap hâline getirilmeyen eserin gazetede alt başlığı "özgün bir Atina polisiye romanıdır". Konu, Psikiko semti sakini burjuva bir ailenin sırlarına odaklanmaktadır. Maden sahibi zengin iş adamı Petros Verinis, çalışma odasında ölü bulunur. Ölümün zehirle gerçekleştirilen bir cinayet olduğunun ortaya çıkmasıyla, maktulün kötü davrandığı eşi Maria ve eşinin aşığı şüpheli konumuna geçer. Jandarma Teğmen Grigoriou'nun üstlendiği vakayı, Dr. Sergis karakteri de araştırır ve Verinis ailesinin geçmiş sırları açığa çıkmaya başlar. Nirvanas'ın eserinin parodi niteliği taşıması dolayısıyla Vlahou'nun yapıtı ilk Yunan polisiye romanı sayılmaktadır. Keza Agatha Christie'den esinlenen eser, "muamma" sınıfına girmektedir (Filippou, 2018: 44-45).

Savaş Sonrası Dönemde “Altın Çağ”

Çağdaş Yunan edebiyatı tarihinde “savaş sonrası edebiyat” (μεταπολεμική λογοτεχνία) 1945-1967 yıllarına tekabül etmektedir. Başka bir deyişle II. Dünya Savaşı’nın sona ermesinden 1967 yılında gerçekleştirilen askerî darbeye kurulan “Albaylar Cuntası”na kadar geçen süreyi kapsayan dönemi ifade etmektedir. Yunanistan’da iki savaş arası dönemde yayılmaya ve gelişmeye başlayan polisiye edebiyat, II. Dünya Savaşı ve Yunanistan’daki Alman işgali (1941-1944) sırasında sekteye uğramıştır. Burada bir parantez açıp söz konusu süreçte çıkan kayda değer eserlerden olan Petros Makrinos’un *Theatis* dergisinde basılan (1942) hikâyelerinden bahsedilebilir. Makrinos’un hikâyelerinin Atina merkezli olması ve “ünlü Yunan dedektif Billy Yeranis” nitelendirmesiyle anılan başkahramanın ilk Yunan polis karakter olarak literatüre girmesi, eserlerin özgün yanını teşkil etmektedir.

70

Yukarıda söz edildiği üzere Alman işgali ve yine Yunanistan’ın II. Dünya Savaşı sonrası tecrübe ettiği “İç Savaş” esnasında sekteye uğrayan polisiyenin gelişimi, 1946 yılında iç çatışmaların Makedonya bölgesindeki dağlık alanlarla sınırlanması ve özellikle büyük şehirlerde hayatın olağan akışına dönmesiyle yeniden hız kazanmaya başlamıştır. *Maska* 1946 ve *Mistirion* 1952 yılında tekrardan basılmaya başlamış ve bu dönemde çıkan eserlerin ağırlığı hardboiled türünde olmuştur (Apostolidis, 2011).

1950’li yılların başında ilk defa müstakil polisiye eser vererek öne çıkan yazar, aynı zamanda gazeteci, operet ve söz yazarı olan Hristos Heropoulos’tur. Temmuz 1952’de *Embros* (Εμπρός) gazetesinde *Güzellik Yarışmasında Ölüm* (Τα Καλλιστεία του Θανάτου) isimli romanını tefrika etmeye başlamış ve eserinde dönemin Atina toplum yapısını yansıtmıştır. Filippou’ya göre (2018: 67) Heropoulos, anılan tek eseri dışında polisiye türle daha fazla ilgilenmemiş; aşk hikâyeleri yazmaya devam etmiştir.

Yunanistan'da "polisye edebiyatın atası" olarak anılan Yannis Maris'in gazeteci kimliğinin yanı sıra polisye yazarı olarak ortaya çıkışı, 1953 yılında *Íkogenia* (Οικογένεια) dergisinde *Kolonaki'de Cinayet* (Εγκλημα στο Κολωνάκι) isimli eserini yayımlamasıyla gerçekleşmiştir. Alman işgali sırasında kuzeni İlias Tsirimokos'un yayınladığı *Mahi* (Μάχη) gazetesinde yazmaya başlayan Maris, çeşitli gazetelerde farklı pozisyonlarda görev almıştır. 1953 yılında yönetici kadroda yer almak üzere geçtiği *Akropoli* (Ακρόπολη) ve *Apogevmatini* (Απογευματινή) gazetelerinin iş birliği kurduğu *Íkogenia* dergisinin teklifiyle *Kolonaki'de Cinayet*'i yazmıştır (Leontaritis, 2013: 75-76). Eser, Yunan polisye edebiyatında yeni bir sayfa açmış; yansıttığı hava, toplumdaki kesitler, gizem unsuru ve karakterleri ile pek çok yazar için rol model teşkil etmiştir.

Georges Simenon'un "Dedektif Maigret" karakterinden esinlenerek yarattığı söylenebilecek ve başlı başına bir çalışma konusu olabilecek "Komiser Bekas" karakterinin çözdüğü vakalardan oluşan çok sayıda eser kaleme alınmıştır. Senaryo, tarih anlatısı, köşe yazıları hariç sadece polisye türde kitap olarak basılan kırkı aşkın roman, çok sayıda öykü ve uzun hikâyesiyle Yunanistan'da gerilim/suspense alt türünün öncü ismi olarak tarihe geçmiştir (Apostolidis, 2012: 11-28).

Özetle, birlikte 700 üzerinde sayı basan *Maska* ve *Mistirion* dergileri, büyük okuyucu kitlesi olan kadın dergilerinde, keza günlük gazetelerde tefrika hâlinde yayımlanan roman, öykü ve uzun hikâyeler, Pehlivanidis (Πεχλιβανίδης) gibi yayınevlerinde basılan cep boy kitaplar sayesinde "hafif" polisye edebiyat, 1950-1967 yılları arasında Yunanistan'da "altın çağını" geçirmiştir. 1967 yılında gerçekleşen askerî darbe sonucu kurulan Albaylar Cuntası'nın uyguladığı sıkı sansür, 1974 yılında cuntanın dağılmasıyla kalksa da, okuyucuda "polisle ilgili her şeye" karşı durma refleksi gelişmiş; televizyonların evlerde yer edinmeye başlaması ise düşüşü perçinlemiştir.

Sonuç

Çalışmada, çağdaş Yunan yazınında polisiye edebiyatın ilk örnekleri kronolojik bir esasla yazıldıkları dönemin koşulları ve ait oldukları alt türler de gözetilerek ortaya konmuştur. Buna göre çağdaş Yunan edebiyat tarihinde *Birinci Atina Ekolü* (1830-1880) ve *Yeni Atina Ekolü* (1880-1920) olarak adlandırılan dönemlere denk düşen yıllarda doğrudan polisiye bir kurmaca ortaya koyma maksadı olmaksızın türden izler taşıyan eserlerle karşılaşmaktadır. Bununla birlikte Batı yazınında oldukça popülerleşen “kimyaptı” başatlığındaki polisiye eserlerin çeviri yoluyla Yunan literatürüne girdiği ve büyük kitleye hitap eden süreli yayınlarda yerini aldığı anlaşılmaktadır.

20. yüzyılın ilk yarısında devam eden ve kara roman türünde eserlerin de eklendiği bu çeviri faaliyetlerinin beraberinde gelişen bir durum daha söz konusudur. Bu, İngiltere, Fransa ve Amerika’da kaleme alınan ve tüm dünyada olduğu gibi Yunanistan’a yayılan polisiye kurmaca eserlerin yazarlarının isimlerinin, üsluplarının, mekânlarının ve karakterlerinin taklit edilerek yeni eserler yazıldığı gerçeğidir. Buradan hareketle böylesi bir pratiğin, benzer okumalara artan talebin salt orijinal eserlerle karşılanamaması ve yurtdışında geçen dedektiflik öykülerinin Yunan okuyucuyu daha çok cezbetmesi gibi nedenlerle geliştiği vargısına ulaşılmaktadır.

İki savaş arası dönemde verilen az sayıda ilk örneklerden sonra, 1950-1967 yıllarında polisiyenin tüm alt türlerinden anlatılar, Yunanistan’da son derece popüler hâle gelmiştir. Ancak bu popüleritenin en hafif tabirle edebî vasatlığı doğurduğu ve Yunanistan’da polisiye kurmaca yapıtların uzun yıllar edebiyat dışı (παράλογοτεχνία) ya da hafif eser/ucuz roman kategorisinde değerlendirilmesine neden olduğu sonucuna varılabilir. Çağdaş Yunan edebiyatı tarihinin temel başvuru eserleri sayılan kitaplarda

salt polisiye eserler veren yazarların yer almaması bu görüşü destekler niteliktedir. Nitekim polisiye edebiyatın en tanındık ismi Maris'in dahi adına ancak güncel edebiyat araştırmalarında yer verilmeye başlanmıştır. Sonuç olarak polisiyenin yeniden yükselişe geçmesinin 1990'lı yılların ortalarını bulduğu ve altında edebî kaygı taşıyan olay örgülerinin yattığı ileri sürülebilir.

Kaynakça

- APOSTOLİDİS, Andreas (2012), *O Kozmos tu Gianni Mari (O Kósmos tou Giánni Marí)*, Atina: Ekdosis Agra.
- APOSTOLİDİS, Andreas (2011), "Dio – tria pragmata ya to astinomiko mithistorima" (Δύο – τρία πράγματα για το αστυνομικό μυθιστόρημα), <https://eglima.wordpress.com/2011/03/05/apostolides/>, (Eriřim Tarihi: 16.05.2023)
- BEATON, Roderick (1996), *Ísagogi sti Neoteri Elliniki Logotehnia: Piisi ke Pezografia 1821-1992 (Eiřagogí sti Neóterh Ellhnikí Logotehnia: Poiíση kai Pezografía 1821-1992)*, Atina: Ekdosis Nefeli.
- DAFNİS, Grigorios (1997), *Í Ellas Metaksi Dio Polemon 1923-1940 (H Ellás Metađu Δύο Πολέμων 1923-1940)*, Atina: Ekdosis Kaktos.
- FİLİPPOU, Filippos (2018), *Ístoria tis Ellinikis Astinomikis Logotehnias: O Yannis Maris ke i alli (Iστορία της Ellhnikís Astynomikís Logotehniás: O Giánnis Marís kai oi álloi)*, Atina: Ekdosis Pataki.
- HATZIVASİLİOU, Vangelis (2019), "O Pavlos Nirvanas ke i Aparhes tis Ellinikis Astinomikis Logotehnias" (O Παύλος Νιρβάνας και η Απαρχές της Ellhnikís Astynomikís Logotehniás), *Hartis*, 2, <https://www.hartismag.gr/hartis-2/pyxides/o-paylos-nirbanas-kai-oi-aporxes-ths-ellhnikhs-astynomikhs-logotexnias>.
- KRACAUER, Siegfried (2019), *Polisiye Roman: Felsefi Bir İnceleme*, Dilman Muradođlu (Çev.), İstanbul: Metis Yayınları.

- LEONTARİTİS, Yorgos A. (2013), *O Yannis Maris ke i Epohi tu* (Ο Γιάννης Μαρής και η Εποχή του), Atina: Ekdotis Agra.
- MYROGİANNİS, Stratos (2012), *Apo tis Ístories Mistiriu stin Astinomiki Ploki: Anazitontas tin Emfanisi enos Enigmatiku Ídus ston Elliniko 19 Eona* (Από τις Ιστορίες Μυστηρίου στην Αστυνομική Πλοκή: Αναζητώντας την Εμφάνιση ενός Αινιγματικού Είδους στον Ελληνικό 19^ο Αιώνα), Atina: Ekdotis Aleksandria.
- OZANSOY, Esin (2009), "Georgios M. Viziinos (1849-1896) ve Çağdaş Yunan İthografik Öyküsü", *Dilbilim*, 21, 53-62.
- RİZOS RANGAVİS, Aleksandros (2018), *Mukavelat Muharriri*, Evangelia Balta ve Niki Stavridi (Haz.), İstanbul: The Isis Press.
- RODELL, Marie F. (1952), *Mystery Fiction: Theory and Technique*, New York: Hermitage House.
- ŞAHİN, Seval (2013), "Giriş", *Edebiyatın İzinde: Polisiye Edebiyat*, Seval Şahin vd. (Ed.), İstanbul: Bağlam Yayınları, 7-20.
- TODOROV, Tzvetan (2014), "Polisiye Romanın Tipolojisi", Yasin Sofuoğlu (Çev.), *Notos Öykü*, 46, 36-42.
- YAŞMUT, Çağatay (2014), "Suç Tarihi ve Polisiye Roman", *Notos Öykü*, 46, 48-51.